

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY II.

BARCELONA 31 DE DESEMBRE DE 1879

NÚM. 14.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts.
—Se subscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Teixidó y Parera, y Felip.

TORNS DE CONFERENCIAS

- Dia 2 Janer 1880.—Música religiosa.—D. Modest Vidal.
— 9 id. id. —Diplomática y Bibliografía.—D. Eduart Tàmaro.
— 16 id. id. —Excursionistas catalans célebres.—D. Antoni Aulestia y Pijoan.
— 23 id. id. —Música descriptiva.—D. Salvador Armet y Ricart.
— 30 id. id. —Establiment de bibliotecas populars.—Don Miquel Sitjar y Sobrevia.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA

D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

En conformitat á lo prescrit per l' article 17 del Reglament, tingué lloch lo dia 11 del present mes, á dos quart de nou del vespre, la Junta general pera la elecció de cárrechs de la nova Junta Directiva, resultant elegits per majoria absoluta de vots los senyors següents: President, D. Joseph d' Argullol; Vicepresident, D. Jascinto Torres y Reyató; Tresorer, D. Antoni Torrents y Torres; Vocals, D. Antoni Auléstia y Pijoan, D. Joseph Rodoreda, D. Marcellí Solano, D. Antoni Gaudi, Sr. Comte de Belloch,

D. Antoni Massó; Secretari 1.^{er} D. Joaquim Olivó; y Secretari 2.^{on},
D. Pere Company.

Barcelona 3o de Desembre de 1879.—Lo Secretari 1.^{er}, CÉSSAR
AUGUST TORRAS.

CONFERENCIAS SOBRE NOCIONES D' ARQUEOLOGIA.

Proseguint D. Eduart Támara la série d' aquestas conferencias s' ocupá lo dia 21 d' Octubre últim de la Numismática; distingint entre las monedas que tenen per objecte principal lo valor económic y las medallas que 's proposan la commemoració d' un fet *histórich*. *Demostrat lo remot origen, llarga historia é importancia del estudi de la numismática, buscá sa etimología en la paraula grega nomismata, lley, puig aquesta regula lo valor y altres circumstancias de cada exemplar. Recordá que lo nom pecunia usat pels Romans derivaba de que posaren una ovella ó bou en sas monedas primitivas y la veu medalla la derivá de la de metallum.*

Mencionats los mes célebres autors de Numismática, senyalá las 12 parts que debian considerarse en tota moneda ó sian 1.^{er} lo metall, que ha sigut lo ferro, l'estany, lo llautó, fins lo vidre y mes constantment lo bronze, l' or y la plata; 2.ⁿ lo modul ó sia mida, per lo cual prenian lo nom de grans, mitjans ó petits bronzos; 3.^{er} lo contorn que fou antigament desigual, s' igualá després pero sens grabats, y expressá que per allí podian reconeixers en especial las falsificacions; 4.^e l' anvers, que generalment presenta la testa de l' imperant, essent la principal ó anvers en cas d' habernhi duas la del personatge mes distingit; 5.^t lo revers que conté lo tipo especial de la moneda ó son objecte, essent sumament variats y significatius;—6.^e la llegenda que la forman las paraulas entorn de l' anvers ó revers; 7.^e l' inscripció quant ocupan lo lloch de la testa ó en son ara, cipo etc.; 8.^e lo camp ó lloch que reb l' impronta; 9.^e l' exerg que lo forman los signes ó paraulas al peu de la moneda; 10.^e los Monógramas ó grupos de lletras en una sola figura; 11.^e la fetxa y 12.^e lo valor de cada moneda.

Moltas consideracions li suministraren lo pes y valor de las monedas, exposant alguns dels antichs sistemas v establint ab diferents

autos que aquelles monedas Romanas que portan las lletras S. C. no indicaban que fossen acunyadas ab l' autoritat del Senat, sinó que eran fetas á Roma. Consigná que prenen lo nom de monedas, *incusas* las que sols están grabadas per un costat, *recusas* ó, resselladas las que l' impronta resulta doble, y *restituídas* las que son acunyadas per un emperador ab lo bust del antecessor y, portan lo mot *Rest.* Per últim digué que eran anomenadas *autónomas* las que acunyaba una ciutat en son propi nom, *regias* las que duyan nom de reys y *oficiosas* las que demostraban l' obediencia d' una ciutat.

En la segona conferencia sobre Numismática é Iconografía donada en lo dia 31 del propi mes, seguí lo Sr. Támara tractant dit assumpto ab aplaudiment general per una sistemática exposició dels paissos que habian acunyat moneda en la antigüetat, segons testifiquen las coleccions, y de moltas mostrá bonicas copias; notá la substitució del dictat d' *August* per lo de D. N. (*dominus noster*) en las monedas del baix imperi ó Bisantinas y feta llarga menció dels privilegis feudals y de las ciutats pera l' acunyació de moneda, descrigué moltas notables monedas de l' *etat mitjana y moderna*, rivals de las antigas de familias Romanas; y entrant en las modernas épocas notá la reaparició de las monedas autónomas en determinats períodos de grans agitacions políticas.

Un breu exámen de las medallas lo conduhí á l' apreciació de sa gran importancia; citá los principals fets per ellas especialment commemorats; detallá la descripció d' algunas molt notables de que presentá copia, y finalment demostrá quin era lo valor que debia donarse á tant preciosos monuments, nom que prenian de ple en *quant unicament com á tals tenian existencia.*

Tocant á l' iconografía ó ciencia de las imatges la deduhí de l' estudi meteix de las monedas y medallas, y ab Polibi ponderá l' atractiu d' aquesta part de l' arqueología y son valor pera apreciar degudament moltissims fets històrichs. Aixó establert, mostrá una regular colecció de retratos quina sola vista interessá vivament á l' auditori, y notat l' esment ab que los Romans coleccionaban las imatges de sos majors y lo molt que fou ponderada en l' *etat mitjana y fins en temps mes moderns sa importancia per literats é historiadors*, recomaná son estudi citant entre altres punts l' excelent obra de D. Valentí Carderera; y acabá fent l' essencial salvetat de

que lo camp de l' iconografia no quedaba restret á la mera imatge sinó á l' estudi de tots los emblemas que caracterisaban cada figura ó personatge.

CRÓNICA DE L' ASSOCIACIÓ

(Continuació.)

Dias 1 al 8.—Excursió á Tarragona y Santas Creus. Se tregueren distintes fotografias de la catedral de Tarragona, del aqüeducte romá, de la porta Ciclopea, de la Torre dels Scipions, del arch de Bará, y del monastir de Santas Creus.

Dia 6.—Vetllada literaria dedicada al memorable fet del Bruch del 6 de Juny de 1808. Se llegí un discurs alusiu per lo President Sr. Támara, l' autógrafo de Maurici Carrió, assistent á la expresada jornada; *Al Bruch*, poesia del Sr. Guimerá; l' article patriótic publicat per lo Diari de Manresa en lo primer aniversari del sobre-entés fet d' armas; *A la heroica Manresa*, poesia del Sr. Gallard; *A la gent del any vuit*, poesia del senyor Reig, *Montserrat*, poesia del Sr. Cabot (D. Joaquím), *Al Bruch*, poesia del Sr. Massó y *La gent de l' any vuit*, poesia de Mossen Collell.

Dia 13.—Conferencia sobre «Nocions d' arqueología» per D. Eduart Támara, ocupantse de la heráldica.

Dia 20.—Sessió general. Se doná lectura á una comunicació de D. Alfons M. Solá, delegat á Caldas de Montbuy, innovant lo descobriment d' una antiga sepultura prop d' aquella vila, y d' altre del soci delegat á Espolla, Sr. Balmaña acompanyant algunas novas referents á monuments megalítichs existents en aquella encontrada. Se llegiren además una ressenya d' una excursió efectuada á l' antiga Empurías per D. Ramon M. Bolós, soci delegat á Olot, y una memoria de l' excursió efectuada per l' *Associació* á la Torre Pallaresa y Badalona per lo Sr. Balaguer (D. Jaume). Se donaren algunas novas referents á distintes localitats del Empurdá.

Dias 21 al 26.—Excursió al Empurdá.—Se visitá Figueras y lo Castell de S. Fernando; un menhir y varis dolmens existents prop d' Espolla; lo casal dels Comtes de Perelada en la vila d' aquest nom; la antiga Collegiata de Vilabertran, de la que son dignes de menció son primitiu claustre, sa severa iglesia, y sa elegant y bella torre románicas; las preciosas y monumentals ruinas del monastir de Sant Pere de Roda; las trossejadas ruinas del castell de Sant Salvador; l' hermita de Santa Elena prop de dit castell ahont s' hi troban restos d' un preciós retaule esculpturat en ala-

bastre procedent del citat monastir; la artística iglesia de Santa María de Castelló d'Empúries, notable en especial per son rich y bell altar major d' alabastre, sa preciosa fatxada, sa esbelta forre románica, y distints objectes del culto d' apreciable valor, arqueològich; la píntoresca vila de Rosas; los valiosos restos de l' antiga Empúries, essentne remarcable en ellas lo preciós mosaich que representa lo sacrifici d' Ifigenia; y en Torroella de Montgrí, la iglesia parroquial, lo casal dels Comtes de Solterra, y las magestuosas despullas del no acabat castell.

AGOST.—*Dia 7.*—Sessió general. Se doná compte d' haberse oficiat á la Junta d' Obra de la parroquia del Pí, pera que no 's tornessin á colocar los domassos que tapaban la tomba de Viladomat; als propietaris del monuments megalítichs situats prop d' Espolla encomanántloshi la conservació dels meteixos; á la familia Medinaceli exposantli la conveniencia de restaurar ó quan menys conservar dignament las monumentals ruinas de Sant Pere de Roda; y al ministeri de Foment pera la conservació del claustre de Sant Pau del Camp de Barcelona, habentse conseguit resultat satisfactori. Se doná compte aixís meteix d' haberse rebut del Sr. Balmaña, delegat á Espolla una copia del acta de consagració de la iglesia de Santa Maria de Bausitjas, se doná compte del nombrament d' una Comissió pera entendre en los acorts presos pera cooperar á la celebració del 256^e aniversari de la mort del rector-poeta Vicens García, acceptant la invitació feta per lo Ajuntament de Vallfogona; dels treballs practicats per la meteixa Comissió; nombrament dels Jurats pera lo certámen literari artístich; y d' haber acceptat l' encárrech de pronunciar l' oració fúnebre lo Rnt. P. Lamolla, soci delegat á Lleyda.

EXCURSIÓ Á TARRAGONA Y TAMARIT

EN LOS DIAS 6, 7 Y 8 DE DESEMBRE DE 1879.

En los dias 6, 7 y 8 del corrent Desembre nostres consocis los Srs. D. Eduart Támara, D. Céssar August Torras, D. Cárlos Garcia, D. Artur de Mayolas, D. Joan Coll y D. Mario Piqué, efectuaren una aprofitada excursió á Tarragona y Tamarit.

Enojosa seria la descripció dels primitius monuments de Tarragona com son sas murallas, porta ciclopea y no llunyá aqüeducte. Acompanyats sempre per lo diligent soci delegat D. Sadurní Ginesta Salas, després de saludar al Sr. Hernandez Sanahuja qui los rebé ab la major deferencia y s' oferí á manifestarlos alguns treballs propis sumament curiosos relatius á la antiga Tarragona;

aquest los acompanyá tot seguit al Museu situat en los baixos de Casa de la ciutat.

Serán objecte de la corresponent Memoria algunas consideracions respecte al preciós Museu de Tarragona format tot, per lo referent á restos romans y anteriors, ab objectes procedents de la meteixa ciutat, y en quant á moltíssims y preciosos fragments de l'etat mitjana ab objectes procedents dels monastirs de Poblet, y altres notables d' aquella provincia.

Menys coneguda que lo Museu pero molt digne de serho, es la Biblioteca reunida en lo últim pis de la dita Casa de la ciutat en duas claras y espayosas salas. Consta, segons nos digué lo molt il·lustrat arxiver D. Joaquim Caballero Pbre. nostre delegat, de 14.000 volums las mes obras molt notables de Teología, Jurisprudencia é Historia y contenint ademés gran número de Códices ab perfecte estat de conservació, ab preciosas miniaturas, uns en vitela, altres en bon paper y tots com pot pensarse de gran interés per sos assumptos. També guarda aquella Biblioteca notables documents originals.

Fou llarga la visita dels excursionistas á la Catedral ja sols, ja mes tart acompanyats per nostre soci delegat lo Sr. Canonje Grau y pel no menys il·lustrat canonge Pedrals. Fou recorreguda la superba iglesia fins al cim de son elevat campanar y admirada sa planta y la preciositat de sos numerosos detalls en lo claustre, sepulcres y algunas capellas, en particular la dita dels Sastres; no fou menor l' admiració que despertá lo delicadíssim retaule major, un tant desfigurat per las dos portas laterals á primera vista coetáneas, pero certáment un tant posteriors. Vegeren també lo incomparable drap mortuari de Poblet, y los riquíssims ornaments de que la Catedral disposa; y com aquells dias se trobavan posadas en l' iglesia las preciosas tapisseries, unas ab escenas històriques y altres ab passatges dels poemes heroichs llatins, pogueren admirar aquellas delicadíssimas obras dels segles xv y xvi que per sos dibuixos y molt acertada distribució dels colors rivalisan ab las del Real Palau de Madrid, ab las de la Seu de Saragossa, Diputació de Catalunya y altres encara per sort existents en Espanya.

Foren presos alguns apuntes pels excursionistas, y dibuixats alguns detalls de las picas, capella dels Sastres y capitells dels claus-

tre per lo Sr. Támara; y visitadas totas las dependencias del temple y ab mes detenció Santa Tecla la vella ab sas interessantíssimas sepulturas, fou ocasió de despedirse de dits canonges que prodigaren á tots tota mena d' oferiments pera facilitar los objectes de l' excursió.

— Visitat en sa propia casa per los Srs. Támara y Garcia lo no menys distingit canonge Dachs, tingueren ocasió de apreciar sos notables estudis pera la Monografía de la Catedral de Tarragona que figurará en nostre Album; y ab extremada amabilitat los enterá minuciosament d' un treball seu respecte á la Verge del claustre de Tortosa.

— Detinguda fou la visita de despedida al soci delegat Sr. Hernandez que mostrá als excursionistas sos últims treballs relatius á Tarragona antiga, Santas Creus y altres, y abans de despedirse del Sr. Ginesta reberen del meteix algunas fotografías y litografías de que se dona compte entre los objectes rebuts.

— Passaren lo dematí del dia 8 los excursionistas á la ciutat de Tamarit, vist abans de pas lo sepulcre anomenat dels Scipions, monument original y molt conegut en lo que tant es de lamentar que resti mutilada sa inscripció en la tarja sota lo cornisament.

— Ruina y desolació tant sols es lo que presenta ara l' avuy deserta ciutat de Tamarit, ahont unas quatre casas son prou pera donar habitació á tots sos vehins. Lo castell presenta encara cuartejadas sas torras y murallas y la platja batuda per las fortas onadas es notable per la grossa capa de finíssims palets que l' omplena.

— L' iglesia de Tamarit separadament de sas tradicions, com obra artística, guarda una imatge de fusta de mida natural que representa lo Transit de la Santíssima Verge molt notable per sa bona escultura y característica disposició de sos ropatjes.

— Sortíts de Tamarit, l' últim objecte històrich admirat en aquesta excursió fou l' arch de Bará restaurat fa pochs anys ab algun esment y treta certa inscripció de circumstancias que desdeya de son serio y elevat objecte.

EXCURSIÓ Á MONTSERRAT

LOS DIAS 7, 8 Y 9 DE DISEMBRE DE 1879.

Com anunciavam en l' últim Bolletí s' efectuá los dias 7, 8 y 9 del corrent, per la Comissió que publica l' Album pintoresch-monumental, una excursió á la montanya de Montserrat. Aquesta vegada dita Comissió delegá al Sr. Massó pera que acompanyat del Sr. Mariezcurrena, soci fotógrafo, realisés la expedició, dedicada especialment á la part elevada de la fantástica montanya.

Lo temps afavorí espléndidament als expedicionaris en lo que respecta á diafanitat de la admósfera, de tal manera que raras vegadas lo panorama 's veu tan complert y detallat com pogueren contemplarlo, mes no fou tan favorable la temperatura, que era extraordinariament baixa, en termes que 'l termómetro no pujava de 3 graus sota zero Reaumur y en moltes ocasions los *clichés* y preparats quedaren glassats y 'ls deixaren sense poder operar. Aixó no obstant retornaren á Barcelona ab nou vistas de notables detalls de la montanya, que contribuirán á fer de molt interes l' album que s' está executant.

En lo Monastir se vegeren agradablement sorpresos per la presencia d' alguns dels socis de la *Associació d' excursions catalana*, entre ells son digne president, y 'ls que ho son també socis de la nostra Srs. D. Alvar Verdager y D. Joseph Ricart, los quí, venint de visitar las covas de Collbató, pujavan á Sant Geroni pera col·locarhi un dels thermómetros á máxima y mínima que aquella Associació tracta de posar en alguns punts de la nostra terra.

Es inútil que digam que 'ls nostres associats y 'ls de la *Catalana* fraternisaren y compartiren la taula y aposentos, puix que, apart de la particular amistat, los lligavan las comuns aspiracions y tendencias de las respectivas associacions. Los nostres companys Srs. Massó y Mariezcurrena guardan una bella impressió de l' espectacle que presentá la serra de Sant Geroni quant lo Sr. Arabia 'ls estrenyía la má davant de tot Catalunya y 's feyan entusiastas propòsits y mútuas protestas de germandó.

Los nostres companys restáren á Sant Geroni, pera traure algunas vistas, fins que la posta del sol y la glacial temperatura 'ls impossibilitaren d' estarhi y baixant ja de nit al monastir, tin-

gueren l' honor de donar á llurs amichs de la *Associació d' excursions catalana* lo primer dato del termómetro posat per aquesta Associació en la ermita de Sant Geroni.

EXCURSIÓ Á LA GARRIGA

LO 22 DE DESEMBRE DE 1879.

En virtut de la comunicació del Sr. de Rosselló inserta en lo lloch corresponent d' aquest número, la Junta Directiva nombrá una comissió composta dels senyors D. Céssar August Torras, D. Cárles García y D. Ignasi Melé, los quals sortíren en lo primer tren del dia 22 del present mes en direcció á la Garriga, essent rebuts en la estació d' aquella vila per lo il·lustrat soci delegat D. Joseph de Rosselló, que 'ls acompanyá acte seguit al *Figueral* pera comensar las escavacions, que donaren per resultat la troballa d' una sepultura romana de forma prismática-triangular composta de pessas d' obra. Aquestas pessas, en la cara sobre que descansaba 'l prisma son planas ab ánguls ixents, rectes en la part externa y obtusos en l' interior per hont encaixan perfectament las unas pessas ab las otras, y las del plano inferior ab los laterals que venen á juntarse en la part alta formant un verdader triángul rectángul

Estaba compost dit sepulcre de 15 pessas colocadas de la següent manera: 3 en la cara inferior, 5 en cada una de las caras laterals, una en la anterior y una en la posterior; en la unió de las pessas de las caras laterals hi habia una especie de tégula com si fos posada pera fer mes resistent lo sepulcre; la longitud del meteix es de 1'86 metros tenint d' ample 56 centímetros.

Dintre d' aquest sepulcre completament plé de terra silicica se hi trobá una ossera humana quasi fòssil pertanyent á persona adulta segons la perfecta soldadura d' alguns bossins de ossos que de la cara y cap se salvaren. No 's pogué fixar lo sexo á qué pertanyia per la falta de datos, puix se trobá la *pelvis* á trossos com també tota la part antero superior del cap; aquest esqueleto media 1'56 metros.

Se trobáren además alguns altres fragments de sepulcres de la meteixa ferma essent probable que allí existeix un cementiri romá.

Arribat lo mitj dia fóren galantment obsequiats per lo Sr. de Rosselló ab un espléndit dinar donat en sa meteixa casa.

Se visitá la antigua iglesia de la *Doma* respecte á la qual y ab motiu de la visita s' están fent algunas gestions per l' Associació.

En l' últim tren regressá la comissió á aquesta ciutat, quedant molt satisfeta de la amabilitat del Sr. de Rosselló y altras personas á las quals aquesta Associació las hi enviá la més coral expressió de agraïment.

Totas las pessas que componian lo sepulcre fóren numeradas y remesas á aquesta Associació, la qual tornarà á montarlo tal com estava, en lo local que la mateixa ocupa.

ESCURSIÓ Á CASTELLDEFELS Y GARRAF

LO DIA 28 DE DESEMBRE DE 1879.

A las 5 del matí del dia indicat sortiren de la Estació de Martorell los socis Srs. D. Antoni Massó, D. César August Torras, D. Esteve Sunyol, D. Frederich Garriga, D. Casimiro Faura, D. Francisco Bordas y D. Antoni Auléstia y Pijoan, en companyia dels Srs. D. Francisco Gumá y D. Agustí Pujol, Director y Secretari respectivament de la societat del Ferro-carril de Valls á Vilanova y Barcelona, los qui, després de haver facilitat á la Associació ab anterioritat cartas de recomanació pera visitar las obras d' aquell camí de ferro, havian volgut portar sa galanteria fins á acompanyar personalment als excursionistas.

Arribats á Cornellá quan era encara nit y la lluna brillava en mitj d' una admósfera fredíssima, per no haver trobat cap carruatje á l' Estació tingueren que anar á peu á San Boy, lo que 'ls permeté, en cambi, admirar los magnífichs cambiants que 'l sol ixent y la lluna en sa posta presentavan.

Desde San Boy se dirigiren en un cotxe en direcció á Garraf per la carretera de Vilanova. Admiraren al passar la tan característica casa senyorial de Viladecans, nomenada *Torre del Baró*, que l' Associació té reproduhida en son primer *Album pintoresch*; y á Castelldefels baixaren del carruatje pera visitar las espargidas masias que forman lo poble, y pujar al turonet ahont hi há l' iglesia. En l' atri d' aquesta vegeren empotradas en la paret unas antigas rajolas de las nomenadas *de Valencia*, d' excelent dibuix y color; en l' interior notaren la transformació que ha suferit la pri-

mitiva iglesia evidentment de planta románica; y en la sacristia los foren mostrats varis ornamentals y vasos sagrats, descollant entre 'ls primers una casulla que, per ostentar sobre fondo vermell una faixa vertical de brodadura en seda y or, representant varis recuadros ab Sants, la fa creure del sigle xvi.

Desde aquest poble, y altre volta en carruatje, seguiren la carretera, vegent á la banda de mar unas veritables montanyas de sorra que 'l fort vent fa movibles y que donan clar exemple de lo que 'ls viatjers descriuhen dels deserts del Africa.

Del 'l punt nomenat Vallbona, ahont deixaren lo carruatje, se vehuen ja las acantelladas costas que s' avansan en varis y desiguals caps dintre del mar, formant entre ells petites platjas. En una de aquestas hi há la masia nomenada Garraf, en la qual se veu una torre rodona novament restaurada ab acert per son propietari lo Sr. D. Eusebi Güell. Las obras del carril se extenen ab extraordinaria activitat en tot lo llarch de las costas, y tant l' ardidesa de llur concepció, com lo admirable de llur plantejament y execució sorprenen fins á las personas que mes n' hajen vist. Lo cami de ferro que passa á uns cent pams sobre 'l nivell del mar, ha de foradar continuament la roca viva, ja en trinxeras quals costats son una inmensa paret de roca y un precipici que baixa fins al mar, ja en túnels dels quals ni há 16, oberts en roca calissa duríssima. Pera baixar desde la carretera que passa mes amunt, fins á la línea, s' han practicat verdaders camins de cabras, en alguns dels quals es menester aguantarse ab cordas fixadas á terra pera no estimbarse. La visita dels espedicionaris hagué de limitar-se á la trinxera del *Pas trencat*, punt ahont s' ha d' obrir camí per murallas naturals casi perpendiculars; al terraple de Vallcaica ahont s' ha de construir un gran mur de contenció ab blochs artificials; al de Garraf sostingut per un mur en curva de mampostería concertada; y á las duas bocas del túnel de la Falconera de 700 metros, dels quals n' hi ha excavats 150 per banda. En aqueix túnel se treballa dia y nit, rellevantse las brigadas, y es de veure en lo fons de las colossals minas la munió d' homens escalonats é iluminantse per gresols, fer dringar lo ferro en la pedra al compás de cansons que, entonadas per molts veus, ressonan fantásticament per aquellas angulosas voltas.

Despres d' aquesta visita á la que no es mes qu' una part de l'

obra gegantina, foren los excursionistas galantment invitats per lo Sr. Gumá á acompanyarlo á la taula en un suculent esmorsar, que fou servit en la caseta del guarda del punt de Garraf, acabada de construir.

Allí regná aquella franquesa y familiaritat propias del carácter catalá, y al servirse 'l café y licors los individuos de la Catalanista agrañiren en entussiasmas brindis los obsequis que 'ls hi havia dispensat lo Sr. Gumá, aixís com lo Sr. Pujol, y feren vots pera la prompte terminació de las obras y prosperitat de la Companyía, notant com las havia lo Sr. Gumá portadas á cap ab energia verament de la terra.

Al despedirse pera continuar los Srs. Gumá y Pujol son camí cap á Vilanova, y retornar los individuos de la Associació á Barcelona, invitá lo Sr. Gumá á aquesta pera lo dia 2 de Maig de 1881 en que 's verificará l' inauguració de la secció de Barcelona á Vilanova, y fou altre volta regraciat per los socis de la Catalanista, de la qual formarà prompte part tant dit senyor com lo Sr. Pujol.

COMUNICACIONES.

Pera lo millor desempenyo de la monografía que tinch comanada del monastir de Santas Creus, he degut fer en poch temps duas excursions allí y examinar detingudament totas sas parts y sos mes petits detalls.

Ab aytal motiu, he tingut ocasió de apreciar lo mal estat en que 's trova y la necessitat que te d' una prompte reparació.

Los grandíssims munts de runas acumulats al entorn del monastir deixan entre ellas y las parets del mateix en molts llochs uns grans fossos, los quals en temps d' aigües recullen totas las que cauben de las cobertas, y que, estanyantse allí; fan servir aquellas com á mur de safreix; y com no están per açó preparadas, s' amaran las pedras, se desfan las mesclas dels junts y l' humitat y la salina converteixen en pasta lo que hauria sigut inatacable ferro en sas naturals condicions servat.

A mes; lo mal estat de las ditas cobertas deixa també introduirse

la humitat per los sostres, y baixar per las parets, facilitant la instal·lació de nombrosos vegetals qu' ab sas arrels funcionant com á tascons van poch á poch apartantne las pedras de sa natural posició, promovent l' enrunament d' unas parts y preparant lo d' altres; de forma que cada dia que passa en aytal estat marca una etapa cap al enderroch y fa que haje de ser mes costosa la reparació que tothom regoneix necessaria.

Crech donchs, que es imperiosa la necessitat de netejar los voltants de la Iglesia y Claustre de las runas y malesas que l' encombran; donar sortida á las aigües que prop de sas parets s' empelegan; recorrer totas las cobertas; arrencar la munió de vegetals que per tot arreu barrinan, rejuntant tots los junts pera impedir rebroten; y una volta fets aquestos treballs y los d' apuntalament que sian possibles pera sostenir lo que mes en mal estat se trova; no oblidant tampoch guarir lo monastir dels atachs del home, tapiant convenientment sas avingudas; exercir d' aquí en avant contínua vigilancia sobre tots los desperfectes que 's noten, á fí de que sia mancos costosa la conservació, recordant la sabiesa de nostre aforisme catalá que: «qui no adoba la gotera, deu adobar la casa entera.»

Deu guard á eixa Junta molts anys.

Vilanova y Geltrú 18 Novembre de 1879.—THEODOR CREUS.

Sr. President de la *Associació Catalanista d' excursions científicas*.

Me cap l' honor de posar en coneixement de eixa Junta directiva que en un hort tancat, dit lo Figueral, situat en lo poble de La Garriga han sigut descoberts varios restos antichs, probablement Romans, consistents en sepulcres de terra cuita y aqüeductes de la mateixa materia, formant canons d' una sola pessa. Los treballs d' excavació están suspesos y continuarán aixís durán tres ó quatre dias, per ~~ei~~ eixa digna Directiva té á bé delegar alguna comissió que vingua á dirigir y presenciar l' aixecament dels restos que apareixen en la superficie del terreno y que ha de costar poquíssim rato de treball lo descobrirlos enterament.

Es quant tinch lo gust de comunicar en compliment del deber que m' imposa lo carácter ne soci delegat en esta població.

Deu lo guard á V. molts anys. La Garriga 17 de Desembre de 1879.—JOSEPH DE ROSSELLÓ.

Sr. President de la Associació Catalanista d' Excursions científicas. Barcelona.

NOVAS.

Per la casa de la Sra. Viuda y fills de Cabot ha sigut elaborada, segons dibuixos de D Joan Martorell, una magnífica custodia ú ostensori pera lo Sagrari de l' iglesia del convent de monjas de Ntra. Sra. de la Concepció y Ensenyansa. *L' elegant dibuix de la rica alhaja, ha sigut fidelíssimament realisat per dita acreditada casa, contribuinthi especialment nostre consoci D. Emili Cabot y Rovira. La pulcritut dels numerosos detalls es extraordinaria y l' estil dominant es imitació del románich florit. Sols pera donar idea de la composició dirém: que l' ostensori propiament dit de forma radiada ó estrellada, está format per una ingeniosa combinació de espigas y delicadas puntas, trovantse sostingut per un peu de forma ample esferoidal y molt propia. Damunt de la Sagrada Hostia, dos àngels, agenollats sobre l' arca de l' aliansa ab las taulas de la Lley, y de quals barras penjan quatre grans segells ab los símbols dels Evangelistas, sostenen lo misteriós llibre del Apocalipsis clos ab set segells damunt del que descansa l' Agnus Dei. Darrera del radiat ostensori s' alsan dos preciosas crossas pontificals que tenen girada cap al centre sa curvatura; aquestas per medi de una fina cadeneta sostenen una ben proporcionada y molt rica corona imperial y del mitg de las dos crossas s' alsa y posa terme á la composició una creu de brassos aixamplats ó sia propiament grega ó bisantina. Molts altres detalls podriam notar en fullatges, flors aisladas y una bona inscripció sagrada esmaltada á l' entorn del peu, mes será prou dirne aquí que lo conjunt es nou y agradable, sever y de bon estil religiós.*

En la meteixa argentería de la Sra. Vda. y fills de Cabot hem tingut ocasió de veure la magnífica custodia de la catedral de Vich; tota de plata sobredaurada, d' alsada uns dos metres, molt macisa y costejada en lo segle xv segons indican sos blasons per lo canonge Bernat Despujol. Sa forma que es l' usual en aquella época presenta gran complicació de dos-

serets, agullas y frontons, algunas parts son esmaltadas de vert ó blau y altres ab bonas y miniadas imatges; te certa dilatació en sa amplaria y un excés d'ornamentació en son peu; mes lo conjunt es imponent y es d'esperar que será molt notable després de la necessaria restauració que 'are será empresa.

Segueix d' enhorabona la restauració artística de nostres temples. En la Catedral ha sigut colocada una vidriera de colors ab las imatges de San Agustí y Sant Domingo en la tercera capella de la nau lateral dreta y completada la de la capella de Sant Miquel. En Sant Just resta ja completament colocada la gran vidriera sobre la porta major, de bon efecte en son conjunt y destacantse en ella las imatges de S. Joseph y S. Joan Bautista. Per últim en Santa María del Mar se trevallá pera l' obertura de las dos finestretas que tocan al frontó de la fatxada.

Lo retrato de Domingo Badia (Ali-Bey) inaugurat en nostre local lo dia 26 del passat Novembre y que tant bona impressió produhí al esser descobert, es cada dia mes celebrat per tots los socis y altres visitadors que elogian sas bonas llums, la parsimonia dels efectes pictórichs y altres particularitats que donan relevant mostra de la pericia de son autor, nostre consoci l' artista D. Modest Teixidor, á qui desde nostres columnas endressesem novament l' enhorabona que personalment li donárem.

Diaris novament rebuts. *L' Aureneta*, de Bons Aires, y *La Moda* de Barcelona.

Han sigut ceditos á l' *Associació* los objectes y obras següents: Per lo Sr. Guim, una moneda celtíbera. Per l' Iltre. Obra de la Iglesia parroquial de Santa Maria del Mar d' aquesta ciutat, *Discursos panegírico-históricos* pronunciats per lo Rvnt. D. Joseph Roca y Coll, Pbre., en las anyals y solemnes festas majors de dita parroquia celebradas en los dias 1.^{er} de Janer dels anys 1860 y 1861. Per lo Sr. Ginesta Salas (D. J.), las següents vistas de Tarragona: una fotografia de la porta de Sant Pau, altre de la creu de Sant Antoni, un grabat de detalls dels claustres de la Catedral y altre del célebre *Mihrab*. Per *La Veu del Montserrat*, *Homenatge á Maria Inmaculada*, corona poética en llahor de Pio IX. Per *La Renaixensa*, *Novas tragedias*, de D. Víctor Balaguer. Per lo Sr. Arisa, 150 exemplars de la *Historia de S. Pedro de Casserras* per lo Rvnt. D. Pau Parassols y Pi, Pbre. Per los Srs. Trabal (D. A.) y Cabot (D. E.) en concepte de depósit, varis documents pertanyents á la guerra de l' Independencia. Per lo Sr. Sitjar, *Poesias jocosas y serias del céle-*

bre Doctor Vicens Garcia, rector de Vallfogona. Per lo Sr. Company, *Ensaig de taquígrafia catalana*, manuscrit del propi donador. Per lo Sr. Tamaro, una copia á la ploma de la vista lateral de la iglesia de Sant Pons y altre de l' ábside de la propia iglesia, procedent de l' excursió á dit lloch, efectuada en 16 de Novembre últim. Per lo Sr. Soriano, una colecció de segells. Per lo Sr. Balaguer (D. F.), *Divisibilidad práctica de la luz eléctrica* memoria descriptiva del sistema Molera y Cebrian, y *Dictámen* emitit sobre dit sistema per Mr. F. Paulí.

Molt laudable fou l' acort prés per l' Iltre. Colegi Notarial de Catalunya referent á possehir una Casa-Colegi propia, que servis pera los actes académichs dels colegiats, y fos al meteix temps un monument que recordés las glorias notariales y contribuís á despertar en lo poble la veneració que 's mereix tan insigne profesió. A dit objecte s' obrí per la Junta Directiva un concurs, encaminat á obtindre un projecte que reunís las condicions consignadas en lo programa. Varis foren los projectes presentats, habent merescut l' aprobació lo que portaba 'l lema: *et qui vidit testimonium perhibuit de veritate et hoc testimonium verum est etc.* Ab satisfacció hem sapigut que l' autor distingit fou nostre apreciable consodi l' arquitecte D. Leandre Alvareda, á qui felicitem coralmant per tant senyalada distinció, essent una proba mes de sos especials coneixements en l' art arquitectónich.

Vist lo resultat de las gestions practicadas pera la conservació dels artístichs restos del monastir de Sant Pere de Roda prop de la familia Medinaceli possehedora del meteix monastir; aquesta Associació, interessada en que no desaparequin del tot tan incomparables bellesas allí atresoradas, s' ha dirigit ja á tal objecte á la Comissió de Monuments histórich-artístichs de la provincia de Gerona.

Veurem si tindrán las novas gestions mes satisfactoris resultats que las anteriors.

Durant lo present més, l' *Associació* ha tingut que plorar la mort de tres benvolguts socis. D. Joseph M.^a Folch y Brossa, mestre d' obras y vocal que fou del Jurat artístich de Vallfogona; D. Enrich Badía, del comers y auxiliar de Secretaría; y D. August Cantó, fotógrafo, que 's proposaba donar algunas *conferéncias* sobre l' art fotográfich en sas relacions ab las excursions. ¡Que lo Senyor los tinga en sa santa gloria!